

УДК 378.016 : [373.5.011.3 – 051 ; 81']

**КОНВЕРГЕНТНА СТРАТЕГІЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УНІВЕРСИТЕТУ**

викладач, Денисюк Л. В.

lilyagemga@ukr.net

старший викладач, Данілова Н. Р.

luckydanilovanata@gmail.com

старший викладач, Дуброва А. С.

alladubrova29@ukr.net

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна, Рівне

У статті розглянуто положення, що характеризують конвергентну стратегію методичної підготовки викладача іноземної мови у вузі як альтернативу існуючого традиційного навчання. Конвергентна стратегія визначається як проєкція інтегративно-диференційованого підходу в практику навчання майбутніх викладачів іноземної мови. Наведено позитивні ефекти реалізації даної стратегії в освітньому процесі його змістовні і організаційні компоненти, що підлягають трансформації. В якості наукових підстав методичної підготовки викладача іноземної мови розглянуто основні сучасні тенденції в підході до організації, цілей і змісту навчання іноземним мовам, які покликані реалізувати викладача у своїй професійній діяльності.

Ключові слова: конвергенція, конвергентна стратегія, професійно-методична компетентність, підготовка викладача іноземної мови, інтегративно-диференційований підхід.

Преподаватель кафедры иностранных языков, Денисюк Л. В.; старший преподаватель кафедры иностранных языков, Данілова Н. Р.; старший преподаватель кафедры иностранных языков,

Дуброва А. С., Конвергентная стратегия методической подготовки преподавателей иностранного языка университета / Ровенский государственный гуманитарный университет, Украина, Ровно.

В статье рассмотрены положения, характеризующие конвергентную стратегию методической подготовки преподавателя иностранного языка в вузе как альтернативу существующему традиционному обучению. Конвергентная стратегия определяется как проекция интегративно-дифференцированного подхода в практику обучения будущих преподавателей иностранного языка. Приведены положительные эффекты реализации данной стратегии в образовательном процессе его содержательные и организационные компоненты, подлежащих трансформации. В качестве научных оснований методической подготовки преподавателя иностранного языка рассмотрены основные современные тенденции в подходе к организации, целей и содержания обучения иностранным языкам, которые призваны реализовать преподавателя в своей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: конвергенция, конвергентная стратегия, профессионально-методическая компетентность, подготовка преподавателя иностранного языка, интегративно-дифференцированный подход.

L. Denysiuk, N. Danilova, A. Dubrova, Convergent Strategy Methodical Preparation Teachers of a University Foreign Language / Rivne State University for the Humanities, Ukraine, Rivne

The article deals with the provisions describing the convergent strategy of teaching the foreign language teacher in higher educational institutions as an alternative to existing traditional education. A convergent

strategy is defined as the projection of an integrative-differentiated approach to the practice of teaching future teachers of a foreign language. The positive effects of the strategy implementation in the educational process of the university and its constituent and organizational were presented. It was considered as the scientific basis of methodical preparation of foreign language teacher the main modern tendencies in the approach to the organization, the purposes and the content of teaching of foreign languages which are intended to realize the teacher in the professional activity are considered.

Key words: convergence, convergent strategy, professional and methodical competence, foreign language teacher training, integrative and differentiated approach.

Постановка проблеми. В сучасних умовах в галузі вищої професійної освіти викладача іноземної мови в силу об'єктивних і суб'єктивних причин актуалізувалася потреба в пошуку реальних стратегічних альтернатив традиційної моделі навчання в університеті [3]. Одна з таких альтернатив - конвергентна стратегія методичної підготовки викладача - є предметом розгляду в цій статті. В результаті трансформації освітнього процесу вищої школи вона може привести до створення цілісної підсистеми професійного лінгвонавчання викладача іноземної мови. Актуалізація поняття конвергенції (від лат. Convergo - «зближую») в освіті має об'єктивний процес об'єднання, взаємопроникнення наук і технологій, який отримав наукове розуміння і опис за допомогою категорій інтеграції і диференціації, що характеризують взаємозв'язок і відносну автономність існування різних явищ [1], [8], [9], [10]. При цьому інтеграція розуміється по-різному - як принцип, процес, засіб, результат взаємодії; вона встановлює нову властивість і якість об'єкта; не є простою сумою складових частин, а створює якісно нове утворення; позначає

ієрархічно організовану сукупність процесів, що забезпечують досягнення певного стану, характеризується впорядкованістю, узгодженістю компонентів, стійкістю зв'язків між ними, стабільністю і спадкоємністю їх функціонування, тобто ознаками, що свідчать про єдність і цілісність явища. Явище диференціації вказує на поділ, розшарування цілого на частини, яке може існувати як в реальній дійсності, так і в уявному існуванні суб'єкта.

Аналіз наукової літератури пояснює, що інтеграція і диференціація є істотними тенденціями, що визначають розвиток сучасної освіти, всіх його підсистем і компонентів (А.П. Беляєва, М. Н. Берулава, А. Я. Данилюк, В. С. Данюшенков, М. А. Галагузова і ін.).

Дослідники виділяють зовнішню і внутрішню інтеграцію. Зовнішня інтеграція пов'язана з побудовою загальноосвітнього освітнього простору, що використовує накопичений досвід різних країн, внутрішня передбачає створення інтеграційних систем установ, підрозділів, структур; інтегрованих курсів, дисциплін; нових технологій, форм, методів навчання і т.д.

Диференціація розглядається з точки зору її змістовної і структурної складових. Змістова складова виступає як різноманіття освітніх програм; структурна складова в системі освіти виступає як різноманіття видів освітніх установ і форм отримання освіти, в навчальному процесі - як різноманітні варіанти завдань, форм і методів навчання. Об'єктивна закономірність існування інтеграції і диференціації в освіті закріпилася в положеннях інтегративно-диференційованого підходу, який обґрунтовує єдність і спадкоємність всіх компонентів будь-якої освітньої системи [2].

У педагогічній науці доведено, що в освітніх системах і процесах органічно співіснують явища інтеграції та диференціації, обумовлюючи можливість створення ієрархічних освітніх підсистем,

які є методичною підготовкою викладача іноземної мови в умовах безперервної освіти. Сучасна компетентнісна модель підготовки викладача іноземної мови в університеті передбачає формування у студентів сукупності професійно значущих компетенцій, що дозволяють успішно здійснювати викладання даної дисципліни. Відповідно до цієї моделі, результат методичної підготовки характеризується як методична компетенція.

Вивчення наукових досліджень і публікацій, присвячених проблемі методичної підготовки студентів і методичного аспекту іншомовної освіти (Н. Д. Гальскова, А. В. Гвоздева, Н. В. Єфремова Л. А. Милованова, Е. В. Невмержицька, Е. Н. Соловова, А. Н. Щукін та ін.), дає підставу стверджувати, що методична компетенція майбутнього викладача в процесі його підготовки формується як складна система взаємопов'язаних особистісно-професійних якостей, навичок і умінь, що базується на здатності вибрати і реалізувати доцільну методологію навчання предмета відповідно до нових завдань і соціально-культурними змістами іншомовної освіти як сфери його професійної діяльності.

Мета статті – розглянути положення, що характеризують конвергентну стратегію методичної підготовки викладача іноземної мови у вузі як альтернативу існуючого традиційного навчання. Навести позитивні ефекти реалізації даної стратегії в освітньому процесі його змістовні і організаційні компоненти, що підлягають трансформації.

В якості наукових підстав методичної підготовки викладача іноземної мови правомірно розглядати основні сучасні тенденції в підході до організації, цілей і змісту навчання іноземним мовам, які покликані реалізувати викладача у своїй професійній діяльності, що і є актуальним в нашій статті.

Виклад основного матеріалу. Ці тенденції відображені в основоположному документі Ради Європи «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою: Вивчення, викладання, оцінка» [8]. Він стверджує діяльнісний підхід в навчанні іноземної мови, який встановлює зв'язок між використанням і вивченням мови. Підписання Болонської угоди і входження України в єдиний загальноєвропейський освітній простір актуалізували положення названого документа для перетворення основного змісту дисципліни «Іноземна мова», яке полягає у формуванні іншомовної комунікативної компетенції студентів. Вона визначається як здатність і реальна готовність здійснювати іншомовне спілкування і досягати взаєморозуміння з носіями іноземної мови. Цим обумовлено визнання комунікативної компетенції професійною складовою підготовки викладача іноземної мови, що об'єднує лінгвістичні і функціональні аспекти комунікації. Все сказане дозволяє розглядати методичну підготовку викладача іноземної мови в університеті як процес формування його професійно-методичної компетентності, що є інтегративним результатом навчання, що характеризується єдністю іншомовної комунікативної і методичної компетенцій. Таким чином, в цілісному процесі лінгвонавчання майбутнього викладача реалізація інтегративно-диференційованого підходу є логічно обґрунтованою. Диференціація та інтеграція у вивченні іноземних мов взаємопов'язані явища, що характеризують процеси засвоєння і оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю в зв'язку з тим, що пізнання в цій галузі відрізняє аналітико-синтетичний характер [4], [6] та ін. А в процесі пізнання методики викладання даної дисципліни необхідно спиратися на високий рівень володіння іноземною мовою і розуміння механізмів його вивчення. Проблема полягає в тому, щоб досягти динамічної рівноваги між процесами інтеграції і диференціації в

системі методичної підготовки викладача іноземної мови. Для її вирішення конвергентна стратегія представляє як продуктивну, так як базову конвергентну освіту, яка полягає в досягненні гармонійного поєднання всіх змістовних і організаційних компонентів освітнього процесу з метою досягнення найкращої якості навчання. Конвергенція дозволяє вийти за межі існуючої раніше схеми послідовної взаємодії: «фундаментальне - прикладне», «наука - технологія - практика» на користь об'єднання, взаємопроникнення наук і технологій для найкращого вирішення професійних завдань. Логіка розвитку освітнього процесу методичної підготовки з точки зору інтеграції дисциплін в руслі конвергентної стратегії така: дисциплінарна модель (традиційна) - міждисциплінарна модель (інтегрована) - наддисциплінарна модель (метапредметна). Це призводить до формування цілісної картини професійної діяльності викладача іноземної мови. Проблема створення універсальної інтегрованої моделі освітнього процесу також не отримала поки вичерпної теоретичної і практичної завершеності, хоча наявні наукові дослідження вносять значний вклад в її розробку (Н. Д. Гальскова, А. В. Гвоздєва, Н. Ф. Коряковцева, О.А. Мітусова, Н.Н. Нечаєв, Е.Н. Соловова, Т. М. Фоменко, А. Н. Щукін та ін.). Наддисциплінарна модель навчання іноземної мови та методики її викладання знаходиться на початковій стадії вивчення. Основна перевага конвергентної освітньої системи в порівнянні з традиційною полягає в подоланні монополії окремих дисциплін, що сприяє формуванню у студентів ставлення до іноземної мови та методики її викладання як до рівноцінного компоненту професійної діяльності та підготовки до неї, забезпечує професійно-орієнтоване лінгвонавчання в університеті. При цьому подолання вузькоспеціалізованої підготовки студентів в наддисциплінарній моделі навчання створює реальні

можливості формування культурно-мовної картини світу, яка має значення в самостійному вдосконаленні професійно-методичної компетентності. Таким чином, професійно-методична компетентність студентів набуває потенціал розвитку. Даний феномен є важливим у зв'язку з тим, що в сучасних умовах необхідно розширювати спектр напрямків методичної підготовки викладача іноземної мови (робота на різних рівнях іншомовної освіти, в різних формах - стаціонарно та дистанційно, для різних категорій студентів - навчальні установи, курси іноземних мов, індивідуальне навчання тощо). Відмінною рисою конвергентної освіти є пріоритетна увага до діяльнісного аспекту формування іншомовної та методичної компетенцій, що відповідає сутності професійної компетентності, яка характеризується готовністю і здатністю до діяльності. Її особливістю є слідування логіці розвитку сучасної науки - парадигма розвитку науки в кінці ХХ століття змінилася від вивчення того, як влаштований світ, до того, щоб цілеспрямовано створювати якісь його елементів [5]. Ця парадигма відображає певною мірою логіку пізнання студентом професійної викладацької діяльності: від вивчення іноземної культури він переходить до її цілеспрямованого створення - спочатку у власній свідомості, поведінці і діяльності (в процесі навчання), потім - в свідомості, поведінці та комунікативної діяльності студентів (в процесі викладання іноземної мови).

Конвергентна стратегія методичної підготовки стає можливою за умови поєднання нормативної організації навчального процесу та ініціативної освітньої діяльності студентів. В ході конвергентної освіти виникає потреба в інноваційному оновленні всіх складових навчального процесу в університеті. Забезпечення ефективності навчання досягається за допомогою надання психолого-педагогічної підтримки і забезпечення методичного супроводу студентів в процесі

оволодіння професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетенції. Результати здійснення конвергентної стратегії виглядають більш привабливими в порівнянні з діючою системою навчання, так як формування професійно-методичної компетентності при цьому має своєю метою усвідомити культурну місію викладача іноземної мови, що є внутрішнім стимулом для вдосконалення всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції і підвищити якість навчання.

Висновок. Сучасний стан вищої освіти характеризується глобальною системною перебудовою структурних, цільових, організаційних, змістовних, дидактичних та інших характеристик. Цей процес суперечливий і складний як в структурному, так і в змістовному планах. Нові перетворення під час підготовки викладача іноземної мови будуть наростати в зв'язку з потребою якісної іншомовної освіти на різних освітніх рівнях.

Перспективи подальших розвідок. У цій ситуації недостатньо констатувати взаємозв'язок іншомовної та методичної підготовки сучасного викладача іноземної мови, важливо прогнозувати можливі позитивні трансформації вищої лінгвістичної освіти з метою підвищення її якості. Ось чому конвергентна стратегія методичної підготовки майбутніх викладачів іноземної мови має стати однією з таких позитивних трансформацій в освітньому процесі.

Література:

1. Галагузова, М.А., Галагузова Ю.Н. (2010). *Интегративно-дифференцированная подготовка специалистов социальной сферы: научно-практический аспект*. Москва, Владос, 222.

2. Акопова А, Алмазова Н. И., Жук Л. Г., Савушкина Т. А. (2011). *Гуманитарная составляющая образовательной среды в техническом вузе*. Москва, Изд-во Политехнического ун-та, 138.
3. Райков А.Н. (2009). *Конвергентное управление и поддержка решений*. Москва, Издательство ИКАР, 244.
4. Ястреб Н. А.(2012). Конвергентная модель научно-инновационного процесса. <http://www.teoria-practica.ru/-12-2012/philosophy/yastreb.pdf> (2012, декабрь).
5. Vainbridge M.S., Roco M.C. (2005). *Managing nano-bio infocogno innovations: converging technologies in society*. Springer.
6. Алиева Н.З., Захаров А.П. (2013). Трансформации научно-инновационного развития общества в контексте конвергентных технологий. *Современные проблемы науки и образования*, 4, 391.
7. Зимняя И.А. (2001). *Лингвопсихология речевой деятельности*. Москва, 432.
8. Леонтьев А.А. (1975). Мыслительные процессы в усвоении иностранных языков. *Иностранные языки в школе*, 5.
9. Ковальчук М.В. (2011). Конвергенция наук и технологий – прорыв в будущее. <http://rudocs.exdat.com/docs/index-267102.html> (2011, октябрь).
10. Общеевропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, преподавание, оценка. (2003). Cambridge University Press. МГЛУ, 256.

References:

1. Galaguzova, M.A., Galaguzova Ju.N. (2010). *Integrativno-differencirovannaja podgotovka specialistov social'noj sfery: nauchno-prakticheskij aspekt*. Moskva, Vlados, 222.

[Integrative and differentiative training of specialists in social sphere: scientific and practical aspect]. Moskva, Vlados, 222. [in Russian].

2. Akopova A, Almazova N. I., Zhuk L. G., Savushkina T. A. (2011). *Gumanitarnaja sostavljajushhaja obrazovatel'noj sredy v tehničeskom vuze*. Moskva, Izd-vo Politehnicheskogo un-ta, 138.

[The humanitarian component of the educational environment in a technical university] Moskva, Izd-vo Politehnicheskogo un-ta, 138. [in Russian]

3. Rajkov A.N. (2009). *Konvergentnoe upravlenie i podderzhka reshenij*. Moskva, Izdatel'stvo IKAR, 244. [Converged Management and Solution Support]. Moskva, IKAR, 244. [in Russian].

4. Jastreb N. A. (2012). Konvergentnaja model' nauchno-innovacionnogo processa. <http://www.teoria-practica.ru/-12-2012/philosophy/yastreb.pdf> (2012, dekabr'). [Convergent model of the scientific-innovative process]. <http://www.teoria-practica.ru/-12-2012/philosophy/yastreb.pdf>

5. Bainbridge M.S., Roco M.C. *Managing nano-bio infocogno innovations: converging technologies in society*. Springer. 2005.

6. Alieva N.Z., Zaharov A.P. (2013). *Transformacii nauchno-innovacionnogo razvitija obshhestva v kontekste konvergentnyh tehnologij*. *Sovremennye problemy nauki i obrazovanija*, 4, 391.

[Transformation of the scientific and innovative development of society in the context of convergent technologies]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovanija*, 4, 391. [in Russian].

7. Zimnjaja I.A. (2001). *Lingvopsihologija rechevoj dejatel'nosti*. Moskva, 432. [Linguopsychology of speech activity] Zimniaia I.A. Moskva, 432. [in Russian].

8. Leont'ev A.A. (1975). *Myslitel'nye processy v usvoenii inostrannyh jazykov*. *Inostrannye jazyki v shkole*, 5.

[Thought processes in learning foreign languages]. *Inostrannye jazyki v shkole*, 5. [in Russian].

9. Koval'chuk M.V. (2011). *Konvergencija nauk i tehnologij – proryv v budushhee*. <http://rudocs.exdat.com/docs/index-267102.html> (2011, oktjabr').

[The convergence of science and technology - a breakthrough into the future]. <http://rudocs.exdat.com/docs/index-267102.html>

10. *Obshheevropejskie kompetencii vladenija inostrannym jazykom: Izuchenie, prepodavanie, ocenka. (2003). Cambridge University Press. MGLU, 256.* [Common European Framework of Reference for Languages: Study, Teaching, Assessment]. Cambridge University Press, MHLU, 256.